

V I R K E L I G O P P S T A N D E N .

Analyse og vurdering av Andreas Edwiens syn på
Jesu oppstandelse i boken "Dogmet om Jesus."

Spesialavhandling i teologi ved
Det teologiske Meninhetsfakultet
våren 1981.

Gustav Schmidt.

VIRKELIG OPPSTANDEN

Analyse og vurdering av Andreas Edwiens syn på Jesu oppstandelse i boken "Dogmet om Jesus" (note 1).

Innledning.

Hensikten med nærværende oppgave er å benytte en av de muligheter som det teologiske studium gir, til å dyktiggjøre meg selv til å møte noen av de innvendinger mot kirkens lære som man kan møte i en eventuell prestegjerning eller i annet kristent arbeide. I Andreas Edwiens bok "Dogmet om Jesus" møter man en rekke interessante og tilsynelatende velbegrunnede innvendinger mot kristendommen. Av den grunn anser jeg denne bok som et velegnet utgangspunkt for en konfrontasjon. En annen grunn til å arbeide med denne bok er at Andreas Edwien gjør et poeng ut av at bokens utfordring til teologene er ubesvart, i 4. opplags⁷. Derfor må det være naturlig å ta en del av utfordringen opp i en spesial-oppgave selv om Andreas Edwien forsøker å gardere seg ved å si at "Dogmet om Jesus" ikke er en vitenskapelig avhandling, men et alvorlig kritisk oppgjør med den offentlige dyrkelse av ideologiske autoriteter." (s.16)

Denne oppgaves omfang gir ikke plass til en fullstendig behandling, for slett ikke å tale om en gjendrivelse av alle hans påstander. En slik fullstendig behandling vil forutsette, ikke bare teologisk, men også psykologisk innsikt og medføre omfattende eksegetiske, religionshistoriske og kirkehistoriske undersøkelser. Derfor vil jeg konsentrere meg om å vurdere hans syn på Jesu oppstandelse. Dette er nærliggende ettersom Andreas Edwien behandler det ganske utførlig i "Dogmet om Jesus" og fordi han med rette mener at kristendommen står og faller med Jesu oppstandelse.

Andreas Edwien ønsker i "Dogmet om Jesus" å arbeide dogmekritisk. (s.38)
Etter min vurdering er Andreas Edwiens syn på hva som er og kan være historisk sant, utgangspunkt for hans dogmekritikk. Derfor vil jeg i Kap. I bl.a. prøve å lage en skisse av Edwiens syn på hva som er historisk sant.

I Kap. II vil jeg, for å få en saklig bakgrunn for Andreas Edwiens syn på "den oppstandne Jesus", redegjøre kort for hans oppfattelse av Jesu lære og person.

I Kap. III vil jeg så først beskrive AE's forståelse av Jesu oppstandelse. Dernest vil jeg forsøke å vurdere AE's argumentasjon på 2 sentrale punkter, nemlig hans bibelbruk og hans psykologiske forklaringsmåte for å kunne påvise at hans påstand om at Jesus ikke er legemlig oppstått, hviler på et meget spinkelt og utilstrekkelig grunnlag i motsetning til Nytestamentets og kirkens vitnesbyrd om at "Herren er virkelig oppstått ..." Lk. 24,34 er på ingen måte motbevist.

Som det fremgår av det som er nevnt, vil store deler av oppgaven få refererende karakter. Kun på enkelte, men sentrale punkter vil det bli gjort forsøk på en kritisk vurdering.

(Andreas Edwiens navn vil heretter ofte bli forkortet til AE.

Sidetall i parantes er henvisninger til "Dogmet om Jesus.")

DISPOSISJON

Innledning.

I	Andreas Edwiens dogmekritikk.	s.4
	1) Bakgrunnen for og hensikten med AE's dogmekritikk.	s.4
	2) Dogmekritikk og Jesukritikk.	s.4
	3) Andreas Edwiens bibelbruk.	s.5
	4) Kirkens sannhetsforståelse skal være historikerens.	s.6
	5) Psykologien som grunnlag for hva som er historisk sant.	s.9
II	Analyse av Andreas Edwiens oppfattelse av Jesu lære og person.	s.10
	1) Jesu feilaktige verdensbilde.	s.11
	2) Jesu uholdbare forestillinger om Gud.	s.11
	3) Jesu uholdbare historie-oppfattelse.	s.12
	4) Jesu uholdbare dualisme.	s.13
	5) Andreas Edwiens syn på Jesu selvforståelse.	s.13
	6) Sammenfattning av Andreas Edwiens Jesusbilde.	s.14
III	Dogmet om Jesu oppstandelse.	s.15
1	Beskrivelse av AE's syn på Jesu oppstandelse.	s.15
	1) Jesu tro på en almen oppstandelse.	s.15
	2) Jesu syn på sin egen oppstandelse i lys av den almene oppstandelse.	s.16
	3) Vidnenes beretning om Jesu oppstandelse.	s.17
	4) Konklusjon: Jesus er ikke legenlig oppstanden.	s.19
III ₂	Vurdering av holdbarheten i AE's argumentasjon.	s.20
	1) Vurdering av AE's bibelbruk m.h.t. oppstandelsen.	s.20
	2) Vurdering av AE's psykologisering.	s.25
III ₃	Konklusjon vedrørende virkeligheten av Jesu oppstandelse.	s.29
IV	Konklusjon vedrørende "Virkelig oppstanden".	s.30

I Andreas Edwiens dogmekritikk.

Andreas Edwien gir flere steder uttrykk for at hans bok skal forstås som dogmekritikk, f.eks. s. 38. Vi vil nå i Kap. I først se på noen aspekter ved denne dogmekritikk.

I₁ Bakgrunnen for og hensikten med Andreas Edwiens dogmekritikk.

Bakgrunnen for Andreas Edwiens angrep på Kirkens lære er at dens dogmer virker hindrende på opprettelsen av Andreas Edwiens samfunnsideal, dvs. "et demokratisk samfunn bygget på et humanistisk ethos", (s.55), og dels at kirkens dogmer hviler på et utilstrekkelig historisk grunnlag. Dette vil m.a.o. si at Andreas Edwiens angrep på Kirkens lære er både etisk og historisk begrunnet, jfr. s.9. Vi vil først se på den etiske begrunnelse.

Andreas Edwien hevder at Kirkens dogmer truer humanismens og demokratiets livsgrunnlag og hemmer arbeidet for fred og fordragselighet på jorden (s.9). Denne hemmende virkning utfolder Edwien på en lang rekke punkter. De kirkelige dogmer har som politisk konsekvens at det er sammenheng mellom kristendommens voldsteologi og det faktum at vi er blitt verdenshistoriens verste militarister (s.7, jfr. s.16 og s.20). Dette skyldes bl.a. også gudsbegrepet som er en gjenspeiling av det autoritære mannssamfunn og følgelig uforenlig med et demokratisk samfunn bygget på et humanistisk ethos (s.55).

En annen faktor som virker hindrende i opprettelsen av et demokratisk samfunn, er Jesu lære om dualismen hvor han deler menneskeheten opp i to grupper, de gode og de onde, og fastholder dermed et sjelelig raseskille. Mot denne oppdeling av menneskeheten må kampen settes inn, mener Andreas Edwien, siden den er en fare for demokratiet (s.131) og fredens sak (s.124). Som nevnt er Andreas Edwiens angrep på kirkens dogme-kompleks dobbelt begrunnet. Den annen, den historiske grunn, består dels i at Jesus tok feil på vesentlige punkter, dels at kirken tok feil ved å opphøye ham til Gud. Det skal vi se nærmere på i de følgende kapitler.

I₂ Dogmekritikk og Jesuskritikk.

Fordi kirkens dogmer på denne måten hindrer opprettelsen av det for Andreas Edwiens idelle samfunn, må de bekjempes. Siden

dogmene etter Andreas Edwiens mening, til en viss grad er uttrykk for Jesus av Nasarets egen opptreden og lære, kommer også Andreas Edwien med en kritikk av Jesus, jfr. tittelen "Dogmet om Jesus" hvor mannen fra Nasaret tok feil. Men generelt må det sies at hovedmålet for Andreas Edwiens kritikk ikke er Jesus som historisk person siden han som barn av sin tid måtte ta feil på forskjellige punkter i lyset av hva vi vet i dag, men kirken som i dag ikke har noen unnskyldning for å opprettholde sine dogmer (s.14 og s.38). På tross av at Andreas Edwiens hovedmål er den nåværende kirkes dogmer, bruker han likevel hovedparten av sin bok "Dogmet om Jesus" til å påvise hvor Jesus og den første kirke tok feil. Grunnen til dette, er at Andreas Edwien dermed mener å ha rett til å kunne kullkaste selve grunnlaget for kirkens dogmebygging og dermed bringe den til taushet.

I₃ Andreas Edwiens bibelbruk.

Når vi skal redegjøre for Andreas Edwiens bibelbruk, må flere ting nevnes. For det første setter Andreas Edwien andre skrifers autoritet høyere enn Bibelens autoritet når det gjelder å vurdere f.eks. Jesu syn på Menneskesønnen (s.53), oppstandelsestanken (s.175) m.m. Disse skrifter er Henoksboken, Peters evangelium, Thomas evangeliet m.fl. Dernest må det nevnes at Andreas Edwien oppfatter de synoptiske evangelier Matteus, Markus og Lukas som bare delvis autentiske kilder til Jesu liv,

Andreas Edwien sier således: "I alle fall de synoptiske evangeliers beskrivelse av Jesu liv er klart nok i det vesentlige ikke noe produkt av deres dikteriske fantasi eller av de første kristnes tro og menighetsteologi, men av den faktiske historiske Jesus selv" (s.31). Vi ser her at Andreas Edwien stiller seg kritisk til den såkalte menighetsteologi. De synoptiske evangelier er med andre ord ifølge Andreas Edwien, pålitelige når det gjelder den historiske Jesus (s.31), men når det dreier seg om Jesu oppstandelse og vitnenes bekreftelse på oppstandelsen, stiller saken seg helt annerledes. Andreas Edwien er av den formening at evangelistene har laget sin egen historie om en legemlig oppstandelse i forhold til den Jesus hadde forutsagt for sine egne apostler og for som de fra først av trodde på (s.178). (Dette vil vi komme tilbake til i Kap.III)

Videre mener Andreas Edwien at de deler av evangeliene som omhandler oppstandelsen med påfølgende bevitnelser, er bearbejdede kilder som er blitt tilføyd av kirken for å forsvare troen på oppstandelsen. (s.181) Joh. og Lk. evangeliet er også ifølge Andreas Edwien et resultat av hedninge-kirkens bearbejdelse og følgelig et forsøk på å tilbakedatere og dermed legitimere oppstandelsesdogmet. Paulus brever er ifølge Andreas Edwien også et forsøk på å legitimere Jesu legemlige oppstandelse (s.187). Ville det ikke vært mest saksvarende av Andreas Edwiens som historiker å redegjøre først utførlig for hvilke eventuelle språklige, redaksjonelle og historiske kriterier som må foreligge for å kunne påstå at disse skrifter er bearbejdet av kirken før han selv avskrev dem som historiske kilder til Jesu oppstandelse? Man kan spørre om Andreas Edwien er konsekvent i sin bruk av Bibelen. Et eksempel som gjør dette berettiget, er at Andreas Edwien holder apostlenes avfeining i Lk. 24,11 av Marias budskap om den oppstandne, som sann. Men derimot beretningen om Peters møte med den oppstandne som står i samme kapittel i Lukas evangeliet, tolkes av Andreas Edwien som en laget historie (s.185). Dette viser hvor lite konsekvent Andreas Edwien er i sin bedømmelse av hva som er historisk sant eller ikke i Bibelen. (Se nærmere i Kap.III, til bekreftelse av dette.)

I₄ "Kirkens sannhetsforståelse skal være historikerens."

Når Andreas Edwien kritisk undersøker bl.a. evangeliene, er hans utgangspunkt historikerens (s.10), og kun det er sant som kan verifiseres ut fra historiske kriterier. Alt som strider mot naturlovene må forkastes. Dvs. at for å kunne vurdere et utsagn som sant, må det ikke stride mot naturens, historiens og det menneskelige, sjelens og intellektets lover (s.32). Og dessuten hevder Andreas Edwien (s.33): "Å være historiker plikter i dag også enhver teolog å være."

Dette vil vi se litt nærmere på, og først undersøke hva man iflg. Andreas Edwien historisk sett kan vite om Jesus. På s.27 nevner Andreas Edwien: "Bortsett fra at det ved begynnelsen av vår tidsregning levde et menneske, en galileisk jøde ved navn Jeschu som noen år opptrådte som legmannsforkynner i Palestina, vakte usedvanlig oppmerksomhet, og opptrådte ^{sa}provoserende overfor sitt lands lover og myndigheter at han ble dømt til døden, har

nytestamentlige litteraturkritikere visstnok rett i å si at vi "ikke vet noe absolutt sikkert" om Jesus. -Ikke desto mindre hevder Andreas Edwien i forordet (s.8): "Vi vet med sikkerhet nok om den historiske Jesus til å kunne fastslå at han var et menneske av kjøtt og blod som verken opphevet tyngdeloven eller tidsdimensjonen, at han bare henvendte seg til en gruppe innenfor sitt eget folk, at han forbød hedningemisjon ... at han var overbevist om at verdenshistorien ville være slutt før hans generasjon var gått i grav, ... at han trodde på en individuell oppstandelse etter døden" osv.

Disse to sitater viser at Andreas Edwien selv synes å være i tvil om hva man egentlig historisk kan vite om Jesus. Ikke desto mindre uttaler Andreas Edwien seg med stor sikkerhet om hva man historisk kan vite: "Vi vet med sikkerhet ..." (s.8)

Et annet påfallende trekk er at Andreas Edwien har en tilsynelatende dogmatisk tillit til riktigheten av det vi i dag kan vite om verden og mennesker (jfr. s.9, s.21 og s.38) og benytter det som den ufeilbarlige målestokk for sant og falskt, på tross av at han da må være klar over at denne kunnskap er i stadig utvikling.

Men på andre steder i boken svekker Edwien denne tese ved å hevde at historikerens utgangspunkt for sannhetskriteriet er "det menneskelig og historisk mest sannsynlige og nærmest forklarlige" (s.33). Dette lyder meget fornuftig, men hvis det betyr hva Andreas Edwien andre steder antyder, at f.eks naturlovene under ingen omstendighet kan settes ut av kraft, er det tvilsomt om en slik målestokk er adekvat overfor fenomenene som selv gir uttrykk for å ha åpenbaringskarakter.

Det forekommer også som et dårlig argument når Andreas Edwien hevder: "Bare dette at Jesus ikke skrev, er fullstendig nok til å fastslå at han overhodet ikke har ment å henvende seg til oss som lever i dag, langt mindre figurere som Gud ..." (s.28). Endelig synes det ikke konsekvent når Andreas Edwien hevder på side 143:

"At mennesket har evner til å tre i nær kontakt med den absolutte, åndelige, oversanselige virkelighet man stadig betegner med det gamle mytologiske - og derfor ofte så villedende - begrep "Gud", det gir religionshistorien et bredt vitnesbyrd om, så vel fra tiden før Jesus som etter ham."

Kan en nøktern historiker virkelig operere med "den absolutte, åndelige, oversanselige virkelighet" som en legitim forklaring? Og viss han kan det, hvorfor skal hans utgangspunkt så nødvendigvis, når det dreier seg om Jesus, være at han kun var et menneske? (s.31, jfr. Kap. II)

Det forekommer meg at Andreas Edwien, når han taler om "den absolutte, åndelige, oversanselige virkelighet" faller i en tilsvarende grøft som han beskylder kirken for å ha falt i når den guddommeliggjør Jesus. Ville det ikke være mer konsekvent om Andreas Edwien hadde unngått å operere med den nevnte oversanselige virkelighet som en legitim historisk forklaring? Hadde Edwien gjort dette, ville hele hans møysommelige oppbygde skjema falt sammen!

Sammenfattende må vi si, at Andreas Edwien ganske visst har noen håndfaste kriterier for hva som historisk sett kan være sant. Men for det første er han selv i praksis i tvil om hva de setter ham i stand til historisk å kunne hevde om Jesus. Dernest tviler de på en kombinasjon av overdreven tillit til at vår viten om mennesket og verden er den endegyldige og en inkonsekvent henvisning til en absolutt, åndelig oversanselig virkelighet som legitim historisk forklaring på religiøse opplevelser. Endelig benytter AE seg av et så fantasifullt argument at fordi Jesus intet skrev, kan han ikke være Gud.

Denne oppfattelsen av hva som er historisk sant og denne arbeidsmåte, virker ikke tillitsvekkende på teologer som selv ønsker å arbeide historisk. Man må som teolog dog kreve at metoden tilpasses det objekt som blir behandlet. I vårt konkrete tilfelle vil det si, at fenomener som f.eks. Jesu oppstandelse, ikke gir uttrykk for å kunne passe inn i historikerens analogi- og tanke-skjema og derfor ikke ^{kan} tvinges inn i et slikt. Et lite eksempel på AE's inkonsekvens, er at han presser oppstandelsen inn i dette skjema samtidig som han angriper Bultmannsskolen for det samme.

I det hele tatt får man fornemmelsen av at Andreas Edwien som historiker, ikke arbeider objektivt og nøkternt, men på forhånd har avgjort hvilket resultat han vil nå fram til. Det ses tydelig når Andreas Edwien griper til psykologiske forklaringer for å redde seg, selv om han hårdnakket hevder at han slett ikke er ute for å redde seg (s.33).

I₅ Psykologien som grunnlag for hva som er historisk sant.

Andreas Edwien hevder at "historiens eneste målestokk kan og må være: det menneskelig og historisk mest sannsynlige og nærmest forklarlige." For å nå dette mål, må en historiker som vil arbeide samvittighetsfullt og vitenskapelig, ta psykologiske vurderingen til hjelp (s.33). Andreas Edwien vil selv arbeide samvittighetsfullt og har av den grunn, for å vise "at de historiske kildene gjør dogmene fullt tilgjengelige for objektiv forskning," tatt i bruk "enkle og naturlige psykologiske forklaringer så-vel på Jesu personlige opptreden og fullmaktskrav som på forestillingen om hans'oppstandelse" (s.10). Øvrige NT-vitnesbyrd om Jesus behandles likedan.

Ut fra denne arbeidsmåte oppkonstruerer Edwien tankebygninger og meninger som han tillegger Jesus, disiplene og Paulus. Vi kan ta frem 3 eksempler på dette.

Eksempel 1:

På side 175 under kapitteloverskrift "Jesu tro på en almen oppstandelse og på Menneskesønnens himmelfart" skriver Edwien: "Jesus levde i en tid da de som kom til kort i samfunnet ikke fikk noen oppreisning i dette liv ... de fromme og saktmodige hadde det vondt som så ofte ..." Skuffelsen over at Jesus ikke lyktes å opprette et gudsrike her på jorden og dermed avhjelpe den sosiale nød, mener Edwien er den psykologiske bakgrunn for at Jesus søker løsningen på problemene i en oppstandelsesflukt fra denne jordens jammerdal.

Eksempel 2:

Jesu harde enten-eller forkynnelse med trussel om evig pine i helvete har gjort Paulus så usikker at han har begynt å tvile på om han hørte til det riktige parti. Dette er den psykologiske bakgrunn for at Paulus kom til å tolke sin opplevelse på vei til Damaskus, som et møte med den oppstandne Jesus, mener Edwien. (s.203)

Eksempel 3:

En av de psykologiske årsaker til at Paulus ble like fanatisk tilhenger av Jesus som han hadde vært motstander, skyldes ifølge Andreas Edwien, at Paulus var blitt påvirket av et religiøst miljø der alt gikk ut på å komme med i den salige hvite flokk. (s.199)

Som vi her ser ved disse eksempler, benytter Edwien seg bevisst av en arbeidsmetode som innebærer at han via psykologiske vurderinger prøver å trekke bibelske historiske sannheter i tvil på et meget dårlig grunnlag, også hvor de bibelske tekster ikke synes å antyde den forståelse som Edwien hevder. Følgen av dette er at man kan begynne å tvile på om Edwien taler sant når han sier om seg selv på s.33 at "vurderinger på psykologisk grunnlag ikke er noe som han griper til for å 'redde seg'", men for å avsløre historiske fakta, og lenge han ønsker å arbeide historisk objektivt og samvittighetsfullt og redelig som historiker, må ^{han} ta psykologiske fakta til hjelp for å finne sannheten. Men man må i det hele tatt spørre om den psykologiske forklaringsmåte er et velegnet redskap i historieforskningen. -I alle tilfelle synes den i Edwiens hender å åpne opp for alle former for subjektive og fantasifulle løsningsforsøk for å bortforklare historiske fakta.

Andreas Edwiens oppfattelse av Jesu lære og person.

Etter at vi i Kap. I har sett på forskjellige aspekter ved Andreas Edwiens dogmekritikk, der i blant hans oppfattelse av hva som historisk sett kan regnes for sant, vil vi nå i dette kapittel beskjeftige oss med Andreas Edwiens oppfattelse av Jesu lære og person slik han utfolder det på s.39-159 i "Dogmet om Jesus". Dette vil vi gjøre for å få en klarere bakgrunn for Edwiens behandling av den oppstandne Jesus. Som vi kan se ved et raskt blikk i innholdsfortegnelsen til "Dogmet om Jesus", består Edwiens opp-

fattelse av Jesus at han tok feil på en rekke vesentlige punkter. Noen av disse punkter vil vi nå kort referere.

II₁ Jesu feilaktige verdensbilde.

Andreas Edwien hevder at Jesu egen kosmologi var like gal som hans samtids. På denne tid trodde man at verdensrommet hadde en tredimensjonal struktur (s.39). Himmelen var lik et avgrenset rom, en topografisk verden bestemt av lengde, bredde og høyde (s.39). Ifølge Edwien mente Jesus at verdensrommet besto av en avdeling for den jordiske tilværelse og to avdelinger for den hinsidige eksistens (s.40). Jesus var, påstår Andreas Edwien, mest opptatt av den hinsidige verden som ble delt opp i Paradis og Gehenna (s.40). Disse steder regnet Jesus for menneskenes faktiske bestemmelsessteder. Det barbariske ved en slik oppdeling av menneskeheten var ifølge Edwien at flertallet, de onde skulle pines i evighet, mens de gode skulle nyte Paradisets gleder. Hvor har Jesus hentet sitt forestillingssett fra? Ideene for et slikt verdensbilde mener Edwien at Jesus har hentet bl.a. fra 1.Henoksboken (s.40). Siden Jesus trodde at han var den reinkarnerte menneskesønn fra 1.Henoksbok 71,14 (s.153), har han følgelig også overtatt dennes forståelse av den himmelske topografi, hevder Edwien (s.41). Dette verdensbilde som begrunner Jesu forestillinger om tilværelsen etter døden, er gal i selve sin grunnleggende tredimensjonale struktur ut fra det vi vet i dag, mener Edwien. Ifølge Edwien vil denne feilaktige kosmologi komme til å prege hans gudsbilde siden verdensbildet og gudsbildet ikke kan løses fra hverandre!

II₂ Jesu uholdbare forestillinger om Gud.

Dersom Jesus, ifølge kirkens lære, skulle ha gitt en for alle tider endegyldig åpenbaring av Gud, så skulle han i det minste ha vært noenlunde original i sin lære om Gud, hevder Andreas Edwien. Men nei, Jesus var ikke særlig original i relasjon til sin samtids gudsoppfattelse (s.51). Jesus er kun en representant for datidens naive antropomorfering av gudsideen dvs. at han avgjort oppfattet Gud som en mannsperson. Dette var en avgjørende forutsetning for Jesu selvforhudelse slik som Jesus så det i lys av Daniel 7,13. Her skildres Gud med antropomorfe trekk lik en "gammel av dage" som gir sin makt til "en som lignet en menneskesønn". Dette at Jesus

betraktet Gud som et menneske (s.52), mener Edwien er hans hovedfeil. Dessuten var Jesus påvirket av datidens hedenske forestillinger hvor man trodde at guddomsvesener kunne inkarnere seg i enkeltmennesker med så og si uinnskrenket mandat (s.53). Ut fra Henoksbokens forestillinger mener Edwien at Jesus selv trodde seg å være denne representant, nemlig Menneskesønnen (nøle 2). Grobunnen for denne oppfattelse var ifølge Edwien det senjødiske gudsbildets utvikling.(s.153) Der var Gud blitt fjern slik at Menneskesønnen kunne tre inn som mellomledd mellom Gud og mennesker. Jesu feilaktige kosmologi vil ifølge Edwien også få konsekvenser for hans historiske oppfatning. Denne oppfatning vil vi behandle i det følgende.

II₃ Jesu uholdbare historieoppfatning.

Jesus og de fleste jøder på hans tid regnet Jahve som skaperen av verden og mennesket, Gen. 1-2. Troen på at menneskeslekten nedstammet fra et bestemt historisk menneske, Adam, Gen. 1,26 (s.68), som var skapt i Guds bilde, var utbredt (s.70). Foruten skapelsesberetningen regnet også Jesus syndefallet, Gen. 3 (s.71) og syndfloden, Gen. 7 (s.71) for historiske hendelser. Ifølge Edwien var Gen. 3 og Gen. 7 vitnesbyrd om hvordan Jahve hadde mistet kontrollen over menneskene og i sitt raseri over menneskenes ondskap prøvd å utrydde dem (s.72). Bare Noah og hans følge ble spart for å utgjøre grunnstammen til Guds nye eiendomsfolk (s.72). Men hvordan ble dette eiendomsfolket? Historien taler sitt språk. Et ulydig folk var det, liksom de i Noahs dager. Derfor var problemet for Jesus og hans samtid hvordan man skulle kunne klare å skille de onde (dvs. syndere) definitivt fra de gode (dvs. rettferdige) på den rette måten (s.72). Til dette oppdrag skulle Gud sende en ånd-engel som skulle inkarnere seg i et menneske som den såkalte Menneskesønnen. Jesus trodde at denne inkarnasjon, som vi senere skal komme tilbake til, hadde skjedd i hans dåp ved Jordan (s.153). Når Menneskesønnen hadde fullført sitt oppdrag, skulle Menneskesønnens ånd stige opp til himmelen og derfra komme tilbake^{si dom}. Denne dom trodde Jesus ville medføre verdenshistoriens undergang og var dessuten nær forestående ifølge hans utsagn i Mt.24,34, Mt. 16,28 m.fl. Derfor dro han fylt av Menneskesønnens ånd, omkring for å forberede den annen og siste ildsyndeflod og dermed historiens avslutning, hevder Edwien (s.75).

Men historien vitner om at Jesus tok feil m.h.t. verdensundergang, hevder Andreas Edwien. Verden har bestått i nesten to tusen år lenger enn denne prelaten spådde.

II₄ Jesu uholdbare dualisme.

Ifølge Andreas Edwien var Jesu viten om mennesket objektivt sett meget mangelfull og innskrenket av mytologiske fordommer (s.79). Jesu egenartede verdensbilde og historieoppfatning måtte få konsekvenser for hans menneskeforståelse (s.80). En av de største og avgjørende svakheter ved Jesu menneskeforståelse var ifølge Edwien at Jesus mente at menneskene etter sin død måtte belage seg på å stå til regnskap for sin livsførsel på jorden (s.80). Dette medførte at de onde menneskene skulle bli straffet i Gehenna, mens de gode kom til Paradiset. Siden menneskenes skjebne etter Jesu oppfatning var slik, skulle man da ikke i det minste kunne forvente at domsgrunlaget skulle være loven som en objektiv rettsinstans? Men nei, ifølge Edwien erstattet Jesus loven med sin egen person og lot menneskenes fremtidige skjebne bli avgjort etter deres innstilling til ham. Derfor kom de som ikke anerkjente han som Menneskesønnen, dvs. de onde menneskene, til Gehenna, mens de som anerkjente han, de gode menneskene, fikk del i Paradisets gleder. For at Jesus skulle få sin dualistiske todeling av menneskeheten til å gå helt opp, måtte han frata de halvgode menneskene det gode de hadde for at de ikke skulle ødelegge hans dualistiske system. Denne påstand slutter Andreas Edwien ut fra sin tolkning av Mt. 13,12 og dermed mener Edwien at han har vist hvor uholdbar Jesu dualisme i bunn og grunn var. (note 13)

II₅ Andreas Edwiens syn på Jesu selvforståelse.

Jesus var ifølge Andreas Edwien en mystiker som hadde evnen til å komme i nærkontakt med den "absolutte oversanselige virkelighet" (s.145). Det sier seg selv at en religiøs opplevelse vil bli tolket i lys av den religionshistoriske situasjon som man befinner seg i, hevder Andreas Edwien. Dette er viktig å ha klart for seg for å kunne avsløre Jesu selvforhudelse hvorved han utgir seg for å være Menneskesønnen. Jesu selvforhudelse skyldes nemlig ikke noen enestående evner hos ham selv, men den mytologiske utvikling av det israelittisk-jødiske gudsbilde (s.146). Uten Danielsboken og Henoksbokens bidrag til utviklingen av gudsbildet i far-sønn

kategorier, ville Jesu opptrøden vøre utenkellig sett på bakgrunn av deres strenge monoteistiske gudskyrkelsen (s.149). Andreas Edwien hevder videre at Jesu mytologiske fullmaktskrav må ha sin naturlovmessige forklaring i hans dåp (s.153). Jesus trodde da at Henoks  nd hadde reinkarnert seg i ham som Menneskesønnen (s.154). Siden Jesus omtalte Menneskesønnen i 3. person, er det ifølge Edwien en bekreftelse på at Menneskesønnen bare hadde tatt bolig i Jesus med sin  nd. (not 4)

Dette var bare for en bestemt periode. For n r oppdraget for Menneskesønnen, som Jesus fant beskrevet i 1.Henoksbok 81,1 ff (s.155) var fullført, skulle  nden igjen stige opp. Men for å spille denne menneskes nnsrollen helt ut, m tte Jesus ifølge Edwien belage seg på også å være den lidende Messias, Jes. 53.

Ifølge Edwien spilte Jesus menneskes nnsrollen med en innlevelse som bare overbevisningen om selv å være den man framstiller, kan gi (s.155). Jesus var med andre ord ikke en bevisst bedrager. Men man kan spekulere på hvordan Jesus kunne ta så feil. Svaret er, mener Edwien, at Jesus manglet religions-psykologisk erfaringsgrunnlag og historisk innsikt.

II₆ Sammenfatning av Andreas Edwiens Jesusbilde.

Vi har nå i Kap. II oppholdt oss med forskjellige aspekter ved Andreas Edwiens forståelse av Jesu lære og person for å få en bedre bakgrunn for Kap. III om Jesu oppstandelse. Vi har sett at Jesus tok feil på en rekke helt sentrale punkter i verdensbildet, gudsforst elsen, historieoppfatning, dualismen og selvforståelsen, ifølge AE. P  flere av disse punkter var Jesus preget av samtidens feilaktige oppfattelse, ikke minst m.h.t. den dualistiske oppdeling av menneskene. Det er derfor etter Andreas Edwiens mening umulig for et moderne menneske å tro på Jesus som Gud.

For   Gud burde ha kunnskap ut over samtidens.

Ifølge Andreas Edwien var Jesus bare en av mange hallusinerte mystikere (s.146). Og dermed, på denne bakgrunn, vender vi oss til spørsmålet: Kan en slik Jesus stå opp legemlig?

III Dogmet om Jesu oppstandelse.

Vi avsluttet oppsummeringen av Kap. II med å spørre: Kan en slik Jesus stå opp legemlig? Sagt med AE's ord: "Skjedde det etter Jesu død noe som ut fra en nøktern vurdering av kildene er så merkelig og så uforklarlig at vi som redelige forskere må melde pass overfor muligheten av å innordne det i den fysiologiske og psykologiske lovmessighet og som sannsynliggjør at den historiske Jesus ble sett i oppstanden tilstand?" (s.172) At kristendommen står og faller med svaret på dette spørsmål, kan Andreas Edwien kreve med rette. Og Edwien hevder at kristendommen faller med svaret han gir i sin bok. For hans svar er "nei". Jesus er ikke oppstått legemlig. Vi vil nå i Kap. III, først se på Andreas Edwiens argumentasjon for denne påstand og dernest i Kap. III 2 vurdere om Edwiens argumenter er holdbare.

III₁ Beskrivelse av Andreas Edwiens syn på Jesu oppstandelse.

Når vi skal beskrive Andreas Edwiens syn på Jesu oppstandelse, må 3 punkter nevnes (1): Jesu tro på en almen oppstandelse som han iflg. Edwien har hentet fra 1.Henok.(2): Jesu syn på sin egen oppstandelse i lyset av den almene oppstandelse og endelig (3): vidnenes beretninger om å ha sett den oppstandne. Ved beskrivelsen av AE's syn på Jesu oppstandelse kan vi ikke unngå å nevne noen av de argumenter av bibelsynsmessig og psykologisk art som AE anfører som begrunnelse for sin avvisning av dogmet om Jesu oppstandelse, argumenter som vi som sagt vil vurdere i Kap. III 2.

III 1.1. Jesu tro på en almen oppstandelse.

I følge AE er forestillingen om alle menneskers forestående oppstandelse etter døden med påfølgende-dom, et sentralt trekk i Jesu verdensbilde, (s. 172). Men hvordan har så forestillingen om en almen individuell oppstandelse oppstått? Ifølge AE forekommer den så godt som ikke i gamle-testamente (s.173), og dens forestilling om en hinsides dom strider mot Moselovens tankegang. For den talte om at mennesket skulle bli enten straffet eller belønnet for sin ferd allerede under sitt jordeliv. Bakgrunnen for forestillingen om en almen individuell oppstandelse skyldes den sosiale urettferdighet. Det gikk ofte den onde godt og den rettferdige vondt. Jahves løfter som skulle garantere nettopp den

fromme lykke og langt liv, holdt ikke stikk. Ut fra denne situasjon mener AE at tanken på en almen oppstandelse har vokst frem. Den skulle innebære at de sosialt underlegne skulle få del i oppstandelsen (s.174). Denne oppstandelsestanke kommer for første gang som en helt ny lære i senjødedommen, til uttrykk i 1.Henoksbok. "I patriarken Henoks navn - den ene av de to i GT om hvem det fortelles at de ikke var døde, men tatt direkte opp til himmelen - forkynner forfatteren denne nye og epokegjørende åpenbaring om oppstandelsen fra de døde:" 1.Hen. 103,1-5. (note 506) Som så mange ganger før hevder AE at Jesus også denne gang har hentet sin lærdom fra Henoksboken og spør: "Hvor bastant har Jesus tenkt seg denne almene oppstandelse?" Ifølge AE må Jesus ha ment at det skulle være identitet mellom det jordiske menneskets legeme og det oppstandne. Hvis ikke ville det ikke være noen mening i å straffe, evt. belønne, et menneske for dets jordiske liv i den hinsidige dom. Denne forståelse av identitet mellom det jordiske og det oppstandne menneske får også konsekvenser for Jesu forståelse av sin egen oppstandelse, mener AE, nemlig at Jesus selv ikke regnet med sin egen legemlige oppstandelse før Menneskesønnen kom til dom. (s.179 og 179)

III 1.2. Jesu syn på sin egen oppstandelse i lys av den almene oppstandelse.

Den nevnte almene oppstandelse ville ikke skje før Menneskesønnen kom til dom. Men som tidligere nevnt, skulle Menneskesønnens ånd, som var inkarnert i Jesus ved dåpen ^(nok 7) (s.176), fullføre sitt oppdrag ifølge 1.Henoks bok kap.81,11. Når dette var fullført, skulle Menneskesønnens ånd fare direkte opp til himmelen uten noen åpenbaring (s.178). Denne himmelfart skulle skje allerede ved Jesu legemlige død, mener AE (s.155). Jesus trodde ifølge AE at også han ville få del i denne direkte åndelige himmelfart (s.179). Begrunnelsen for dette var at store helter før ham, som Jesaia, Jeremia m.fl. hadde som belønning for sin gode innsats også fått del i himmelfarten. Derfor skulle heller ikke Jesus, med sin innsats, behøve å vente i Scheol (døde oppbevares) til den almene oppstandelse.

Hans menneskeånd skulle også få del i himmelfarten, mens hans legeme skulle forbli i graven. Dette hadde Jesus ifølge AE fortalt sine nærmeste apostler slik at de ikke skulle forvente noen legemlig oppstandelse før Menneskesønnen kom til dom (s.177).

111. 1.3. Vitnenes beretning om Jesu oppstandelse.

Vitnene om Jesu oppstandelse vil vi dele inn på følgende måte:

Maria Magdalena

Apostlene

De perifere kretser

Paulus og hans litteratur om øvrige øyenvitner.

AE's forståelse av hva som egentlig skjedde påskemorgen og hvem som trodde hva, vedrørende Jesu oppstandelse, er heller komplisert, vesentlig mere komplisert enn den forståelse som de nytestamentlige skrifter selv legger opp til. Men i hovedsak går den ut på følgende:

Ifølge Mrk. 16.9 var Maria Magdalena den første som påsto å ha sett den oppstandne Jesus. Dette fortalte hun til apostlene, men de ville ikke tro henne. Lk. 24,10-11. Apostlene forventet ingen legemlig oppstandelse. Den psykologiske forklaring som lå til grunn for å avvise henne, var ifølge AE at Jesus burde ha vist seg først for sine egne apostler og ikke en kvinne. Det tradisjonelle mønster var jo at menn mottok guddommerlige åpenbaringer. (s.184)

Og årsaken til at Maria påsto at hun hadde sett Jesus, har ingen historiske holdepunkt, men må nok ha sin psykologiske bakgrunn, mener AE. Ifølge tilleggsopplysninger fra AE var Maria en hallusinert psykopat, og siden Jesus hadde drevet ut demoner av henne, er det ikke vanskelig å tenke seg at hennes møte med Jesus skyldes et syn og følgelig er uten historisk referanseramme. (s.185)

De 12 apostlene.

Apostlene var ifølge AE utvalgt til å være Jesu vitner. Disse hørte til Jesu nære krets som var blitt fortalt at Menneskesønnens ånd hadde tatt bolig i Jesus ved hans dåp. Derfor omtalte Jesus alltid Menneskesønnen i 3. person. Men for at apostlene skulle vite hvordan det ville gå med Menneskesønnens ånd etter Jesu legemlige død, hadde han belært dem om den åndelige, usynlige himmelfart (s.178). Det var bare de som ikke hadde kunnskap om

Jesus og Menneskesønnens åndelige himmelfart som ville bli lurt av Marias budskap om Jesu legemlige Oppstandelse. Derved sier det seg selv at apostlene ville avvise henne, Lk. 24.11 (s.178) Men likevel klarte hennes budskap å forkludre det Jesus hadde sagt til apostlene om den åndelige oppstandelse. : Hvilke Psykologiske følger fikk så dette budskap for apostlene?

AE setter muligheten åpen for at Peter kanskje fikk en form for hallusinasjon etter å ha hørt budskapet om Jesu oppstandelse (s/25) Såvidt AE kan anta, kunne budskapets innvirkning på alle apostlene ført til 'visse kollektive psykologiske opplevelser' av den oppstandne. (s/25) dog så dunkle og svake at noen av disiplene 'tvilte', ifølge AE's tolkning av Mt. 28.17. Enn videre mener AE at apostlenes oppfattelse av budskapet fikk innvirkning på dem, som kan forklares psykologisk. En av dem var at apostlene skulle, ifølge AE's opplysninger, blitt misunnørlige på Maria fordi hun påsto å være den første som hadde sett Jesus oppstanden. Dernest måtte de utad ivareta sin apostelautoritet. Dette mener AE er de to utløsende faktorer som førte til at apostlene satte ut ryktet om at Peter (s./35) var den første som hadde møtt Jesus etter oppstandelsen - for de kunne jo ikke være dårligere enn Maria. Og Tomas nevner AE overhodet ikke. Videre hevder AE at hvis graven likevel var tom, måtte det skyldes at Jesu nærmeste krets hadde tatt legemet for å bli overbevist i sin tro på den åndelige oppstandelse. (s/31)

De perifere kretser.

Ifølge AE var det bare de perifere jødekrstne kretser og senere den hedninge-kristne kirke som har tiltro til Marias budskap (s/184). Dette hadde ifølge AE sin naturlige forklaring. Årsaken skyltes manglende kunnskap om forholdet mellom Jesus og Menneskesønnen og en bastant tro på en legemlig oppstandelse. Har AE tenkt over hvilke konsekvenser ryktet om Peters møte med den oppstandne ville få for disse? Dette kommer vi tilbake til i Kap. III 2.2.

Paulus.

AE hevder (s. 189) at Paulus er intet vintet om Jesu oppstandelse - at det altså ikke var Jesus som han så under Damaskus - opplevelsen. Derneft var det^{en} psykisk betinget utvikling i hans indre som forårsaket hans opplevelse . Denne utvikling skyldes at Paulus, til tross for minimal interesse for og kunnskap om Jesu ord (s.182) likevel hadde kjensskap til hans harde utfall mot fariseerne med trussel om helvete og pine (200). Dette samt en frisk erindring om Stefanus' anklager (s.201), hadde fått ham til å tvile på sine standpunkter om Jesus (s.203). Dette knuget Paulus som nå var på vei til Damaskus for å forfølge de kristne. Dessuten ser AE ikke bort fra at Paulus hadde hatt et epileptisk anfall på veien, (193 og 202). Derneft hevder AE at det Paulus så i sitt syn, ikke var den oppstande Jesus , men "Daniel-Henok mytologiens himmelske messias-figur". (s.211) som han ifølge AE kjente godt fra sen-jødedommen. Dette belegger AE ved å vise til at Paulus ikke beskriver hvordan personen i synet så ut (s.190) og det av frykt for å bli avslørt av dem som hadde sett den historiske Jesus. (190) Det eneste tilnærmet sikre vi vet om Paulus Damaskus opplevelse, hevder AE, er det som berettes i Acta 9,9 og 22,6 - og 2Kor.12,2-4 (s191) som han kaller "et autentisk vitnesbyrd der han påstår å ha møtt Jesus som oppstanden". (s.182)

III 1.4. AndreasEdwiens konklusjon: Jesus er ikke legemlig oppstanden.

Vi har i Kap III 1.1. for det første redegjort for Edwiens syn om at Jesus trodde på en almen legemlig oppstandelse. Men den skulle først skje når Menneskesønnen kom igjen til dom. Dette betød, ifølge AE, at Jesus heller ikke forventet sin egen legemlige oppstandelse før dommen. Derneft regnet Jesus med en åndelig oppstandelse i form av en himmelfart både for Menneskesønnens ånd og sin egen ånd.

Dette skulle da skje ved Jesu legemlige død, (Kap. III 1.2.)

Ikke desto mindre oppsto det rykter om at Jesus var legemlig oppstått. Men disse rykter har alle sine naturlige forklaringer, mener AE, som vi har sett i Kap. III 1.3: Maria var en hallusinerert psykopat, og apostlene hadde i beste fall fått en felles psykologisk opplevelse.

Og grunnen til at apostlene gikk inn for et midlertidig mellomstandpunkt m.h.t. en legemlig eller åndelig oppstandelse-på tross av at de, muligens selv hadde stjålet Jesu lik, var at de var redde for å bli distansert av Maria. Og Paulus' oppstandelsesvitnesbyrd er en stor misforståelse.

På denne bakgrunn kan AE konkludere at Jesus er ikke legemlig oppstanden, en konklusjon som vi i neste avsnitt vil se nærmere på.

III₂ Vurdering av holdbarheten i Andreas Edwiens argumentasjon.

Vi avsluttet oppsummeringen av Kap. II med å spørre: Kan en slik Jesus stå opp legemlig? Svaret til AE er nei, og hans begrunnelse for å hevde dette har vi vist i Kap. III₁. Men hvilken arbeidsmetode har AE benyttet seg av for å kunne komme til denne konklusjon? AE har som historiker arbeidet bl.a. med bibeltekster og dessuten tatt i bruk psykologiske argumenter for å "arbeide samvittighetsfullt og redelig." Nå vil vi spørre i hvor høy grad lykkes dette for AE? Før vi kan uttale oss om det, vil vi ta frem noen eksempler for å kunne analysere hans bibelbruk og hans psykologiske forklaringer. Dette gjør vi primært av pedagogiske årsaker for å vise at det er grunnlag for å kunne stille seg kritisk både til AE's bibelbruk og til hans psykologiske argumenter samtidig som disse to ting ofte flyter sammen i hans argumentasjon.

III 2.1. Vurdering av Andreas Edwiens bibelbruk m.h.t. oppstandelsen.

Ifølge Kap. III 1.3. avviser AE at Jesus skulle ha vist seg for Maria. Begrunnelsen for denne avvisning vil vi nå se litt nærmere på. AE nevner tre begrunnelser. For det første var det "utenkelig at Jesus skulle virre omkring som et spøkelse etter oppstandelsen." (134) For det annet, viss Jesus skulle ha vist seg for noen etter oppstandelsen, så måtte det først ha vært hans egne apostler. For det tredje ville det være brudd med alle tilvante forestillinger om hvilket av de to kjønn som primært mottok guddommelig åpenbaring. Den første begrunnelse har AE helt rett i. Det står intet i NT om at Jesus skulle "virre rundt som et spøkelse" (Note 8). I neste begrunnelse mener AE at Jesus burde ha vist seg først for apostlene.

I Jesu forutsigelse om sin oppstandelse, Mt. 16,21, Mt. 17,22 og Mt. 20,18 ff står det ikke noe om at han skulle vise seg først for apostlene, så det er intet holdbart argument. Men den logiske forklaring på at Jesus viste seg først for Maria kan heller være den ganske enkle at hun kom først til graven påskemorgen. Den siste begrunnelse i AE's forsøk på å bortforklare Jesu møte med Maria kan også tilbakevises. Som kjent brøt Jesus på flere punkter med samtidens syn. Han helbredet på sabatten, tillot brudd på renhetsforskriftene, snakket med en samaritansk kvinne, revurderte synet på barn (Not 9). Skulle ikke så Jesus kunne bryte med den tradisjonelle mannsdominerte oppfattelse av at mannen bare skulle være åpenbaringsbærer? Viss vi skal oppsummere pkt. 1, 2 og 3, kan vi sammenfattende si: AE's påstand om at Jesus sannsynligvis ikke har vist seg for Maria, er ikke historisk begrunnet.

Som nevnt under Kap. III 1.3. påstår Edwien at viss det er historisk sant at graven var tom, så må dette skyldes at liket ble fjernet - og det av Jesu egne tilhengere. Når vi nå skal vurdere denne tese, må vi spørre hvor AE henter sine opplysninger fra. I boken "Dogmet om Jesus" henviser han ikke til noen historiske kilder for å begrunne sin påstand. Derimot fremsetter han sin egen logiske forklaring: Apostlene stjal Jesu døde legeme for å holde øye med det. Ved å se at liket gikk "all kjødets gang" og ikke brøt naturens lover fikk de bevist for seg selv at det hadde funnet sted en åndelig oppstandelse av den iboende Menneskesønnen. Slik Jesus ifølge AE hadde undervist sine apostler. Men i Mat. 27,62-66 har vi en beretning om de faktiske forhold omkring den tomme grav. "Neste dag, dagen etter helgafte, gikk overprestene og fariseerne sammen til Pilatur og sa: '-Herre, vi er kommet til å tenke på hva denne bedrageren sa da han ennå levde: Etter tre dager skal jeg oppstå. Gi derfor ordre om å holde vakt ved graven til den tredje dag er over, så ikke disiplene hans skal komme og stjele ham og si til folket at han er stått opp fra de døde. Da ville vi få et nytt bedrag, verre enn det første. Pilatus svarte: Her har dere vaktmannskap. Gå så og sørg for vakthold slik dere finner det best.- Da gikk de av sted og sikret graven, både med vakter og med segl som de satte på steinen."

Som vi ser ut fra dette avsnitt, er ikke AE original ved å fremsette teorien om at Jesu egne tilhengere ville ta liket. Det anså også overprestene og fariseerne som en mulighet da de hadde fått rede på at Jesus hadde sagt til sine disipler at han skulle stå opp på den tredje dag. (Mt. 16.21). Derfor var de redde for at apostlene skulle ta Jesu legeme så at disse siden kunne påstå at det var sant det deres Mester hadde sagt.

Dersom AE's påstand om at Jesu egne tilhengere stjal hans døde legeme er rett, må han komme til rette med følgende problemstillinger:

1. Hvordan ungikk apostlene vaktene?
2. Hvorfor fikk vaktene penger og ikke straff eller irettesettelse for en tjenesteforsømmelse som på en eller annen måte måtte ha funnet sted siden objektet de vaktet, ble stjålet?
3. Hvordan kan vår perikop² med sitt lite smigrende bilde av landets øverste religiøse ledere, bli værende udementert både i sin muntlige og nedskrevne form?

For i det hele tatt å kunne snakke om en legemlig oppstandelse, hevder AE at det må være uoppgivelig identitet mellom den jordiske og oppstandne. Kriteriene for en uoppgivelig identitet er: den oppstandne må være et "kopi" som lar seg rent objektivt og sensorisk konstatere" (s 162) og "må være rent objektivt visuelt synlig", "må meddele seg rent auditivt til sine omgivelser" og "bør tale aramaisk". Dessuten må han ha de samme meninger om verden, Gud og historien. (s. 163)

Hadde AE benyttet seg av Johannes-evangeliet, ville han der ha funnet en meningsfelle som deler hans krav om identitet, nemlig Thomas, en av Jesu spostler. Thomas ville ikke stole på de andre spostlene hadde møtt Jesus som oppstanden, men sier:

"Dersom jeg ikke får se naglemerket i hendene hans og får legge fingeren i det og stikke hånden i hans side, vil jeg ikke tro" Joh. 20, 25. Ifølge Joh. 20, 26 ff står det at Jesus kom en dag da apostlene var samlet og Thomas var sammen med dem. Da fikk Thomas oppfylt sitt krav om uoppgivelig identitet mellom den jordiske og den oppstandne Jesus ved at han fikk høre og se ham og kjenne i sårene til sin Herre og Mester. Desuten fikk han sammen med de øvrige apostler, over en lengre periode kontrollere kontinuiteten i Jesu lære om Guds rike. (Acta 1.3.)

Som nevnt i innledningen kap. III 1.3. anser AE heller ikke Paulus som noe vitne om den oppstande og bygger sin begrunnelse på bla. følgende to teorier:

1). Kun opplysninger i Acta 22,6 og 9,9 om at Paulus så et lys fra himmelen, at han falt til jorden og at han verken spiste drakkjeller så noe på tre dager stammer fra Paulus selv. De øvrige opplysninger er "sekundære, legendarisk pregede beretninger laget av hans tilhengere" (s. 191). Derimot mener AE at Paulus i 2Kor. 12,1-3 beskriver sin Damaskus-opplevelse.

2). Paulus beskriver ikke hvordan personen i synet så ut av frykt for å bli avslørt (s. 190) fordi det i følge AE var "Daniel-Henok mytologiens himmelske messias figur" han så (s. 195)

Da det ^{er} for vidtrekkende å diskutere ^{proverdisiteten} av Actas beretninger om Paulus' omvendelse, henvises til note 10. Men vi vil vise AEs farlige måte å opptre som historiker på ved hans sammenblanding av disse to synene til Paulus. Den vanligste datering av 2Korinterbrev er år 56. (note 15). I kapittel 12, vers 2 skriver Paulus til Korintermenigheten at han hadde dette sitt syn "for fjorten år siden." Da ble han rykket inn i den tredje himmel eller Paradiset og hørte utsigelige ord. Dvs: dette sitt syn hadde Paulus ca. år 42. Paulus sin omvendelse dateres vanligvis til år 34. Det vil si at det er ca 8 år mellom disse to ulike begivenheter som AE blander sammen for å sette Paulus vitnesbyrd om å ha sett den oppstandne Jesus i tvil!

Når det gjelder beskrivelsen av personen Paulus så, stemmer det at ^{den} står i den skarpeste kontrast til senjødedommens fargerike beskrivelser av sine åpenbaringer. Vi vil nettopp påstå at Paulus bevisst unlater å skrive detaljert om sitt syn for å avskjære seg fra samtidens apokalyptiske tradisjon. Han har heller felles trekk med de klassiske gamletestamentlige profeter som er svært forsiktige i beskrivelsen av Jahve i sine visjoner.

Paulus påståtte frykt for å bli avslørt vil vi kort tilbakevise ved å si at viss Paulus ønsket å bedra noen, kunne han bare innhente detaljerte beskrivelser av den historiske Jesus og spre disse som sitt syn.

AE hevder at den personen som Paulus hadde sett i et glimt ved siden av Jahves trone (s.204), var "Daniel-Henok mytologiens himmelske messiasfigur"(s.I95) dvs.den før nevnte Menneskesönnen (s.I94 og Kap II,5). Dette begrunner han med å si at Paulus hadde fullt ut personlig og teologisk grunnlag for å danne seg "en ubestemt hallusinasjon av den apokalyptiske Menneskesönn-figur." (sI95)samt at denne skikkelse befant seg i Paradis.(Se Kap.II,5) Vi har ovenfor vist at denne argumentasjonsmåte hos AE er uholdbar i-det det er uinteressant når det gjelder Damaskus-opplevelsen, å diskutere hvem som befant seg i den tredje himmel. Selv om vi ser bort fra Actas örige opplysninger om Paulus' omvendelse, har vi flere utsagn i den pauliske brevlitteratur, der han kommer tilbake til det som den oppstandne Jesus ifölge Acta hadde sagt til ham (26,15-18) og som han begrunner sitt apostolat ut fra og innretter sitt liv etter .(note 11).

I Gal.I,12 og I6 samt IKor.I5,8 sier Paulus entydig at den oppstandne "viste seg" for ham.Det er også det vitnesbyrdet som de tre noe *ellers* ulike beretningene om hans omvendelse i Acta gir.

111 2.2. Vurdering av Andreas Edwiens psykologisering.

I dette kapittel vil vi på bakgrunn av AE's syn på Jesu oppstandelse som vi har referert i Kap. 111, ta frem noen eksempler hvor vi mener at det er grunn til å trekke AE's psykologiske forklaringsmåte i tvil. Som utgangspunkt vil vi se på de konsekvenser Marias budskap ifølge AE fikk.

1. Apostlene ble forarget.
2. Man satte ut rykte om at Peter hadde sett den oppstandne.
3. Kollektiv psykiske opplevelser.
4. Paulus Damaskus opplevelse.

Etter AE's vurdering fikk Marias budskap om den oppstandne flere følger. En av følgene var at apostlene ble forarget på Maria og redde for å miste sin apostelautoritet. (s.185)

Ingen av evangeliene, selv ikke de eldste kilder, MT og Mrk. som AE benytter seg av, nevner noe om at apostlene skulle blitt forarget og redde for å miste sin apostelautoritet fordi Maria påsto å være den første som hadde sett Jesus.

Vi vet at ut fra det AE har fortalt (s.179), skulle apostlene være vitner om blant annet Menneskesønnens himmelfart. Deres oppgave var å formidle budskapet om denne Jesu lære til jødene. Enn videre påstår AE på side 185 at det skulle ikke bli lett å avvise Marias budskap om den oppstandne overfor de perifere kretser, samt den hedningekristne kirke. Dette skyldes at de i motsetning til apostlene, ikke hadde kunnskap om Jesu forhold til Menneskesønnen. Skulle ^{ikke} så apostlene, ifølge AE, p.g.a. misunnelse og redsel for å miste sin apostel-autoritet ~~idet~~ Maria påsto å ha sett den oppstandne først, gjøre arbeidsoppgaven sin som Jesu herolder overfor den perifere krets helt umulig ved å sette ut dette ryktet om at Peter også hadde møtt den oppstandne? Dette ryktet ville jo bare føre til at den perifere krets ble styrket i sin tro på at Jesus hadde stått opp legemlig. Dermed ville de gjøre sin oppgave som Jesu herolder umulig overfor disse kretser, disse som ifølge AE manglet den riktige kunnskap om Jesus og Menneskesønnen og derfor trengte undervisning.

Den av apostlene som kanskje kan ha hatt en hallusinasjon etter å ha hørt budskapet om den oppstandne, må være Peter, mener AE (jfr. lll 1.3). Er dette et forsøk fra AE's side på å bortforklare Peters møte med den oppstandne? AE gjorde et dårlig valg ved å velge Peter ut blant apostlene for å tillegge ham en hallusinasjon. Man skulle tro AE helt har glemt hva han tidligere har berettet om denne apostel. Peter var jo den av apostlene som ut fra AE's tolkning av Mt. 16.16 fikk lov til å "se" den skjulte Menneskesønnen i Jesus og derfor burde vært overbevist om at Jesu legeme lå i graven og ånden var i himmelen (s.177), (note12)

For det første: På bakgrunn av AE's tolkning av Peters opplevelse i Mt. 16.16 samt det Peter hadde lært, ifølge AE, sammen med de andre apostlene av Jesus om Menneskesønnens åndelige himmelfart, ble heller AE's forsøk på å tillegge Peter en hallusinasjon naivt - en hallusinasjon som han selv skulle stole på og deretter innrette sitt liv etter. Peter skulle jo ha de beste forutsetninger for å avvise Marias budskap.

For det annet: AE har ingen historiske kilder å vise til som skulle kunne tilsi at Peter, etter å ha hørt budskapet om den oppstandne, kanskje skulle hatt en form for hallusinasjon. Dette er igjen en avsløring av AE's arbeidsmetode som historiker der han benytter sin fantasi for å svekke historisiteten av Jesu oppstandelse og dens vitner.

At Peter derimot møtte den oppstandne Jesus, bevitnes i Luk. 24.34 der det refereres en kommentar av de øvrige apostlene til to andre øyenvitner. *"Herren har virkelig oppstått og har vist seg for Simon."*

I. Kor. bevitner det samme i det urkristne overleveringsstoffet som Paulus siterer. (1 Kor. 15,5) *"...og at han viste seg for Kefas."*

Som nevnt i Kap. lll. 1.3 ville, ifølge AE, kanskje den viktigste virkning av Marias budskap på apostel-kretsen ha vært "visse kollektive psykiske opplevelser, men så uklare og svevende at selv de av kirken bearbeide eldste kilder, Mt. 28.17, må medgi at "noen tvilte" (s.185). Det AE her egentlig mener er at

Jesu møte med sine apostler ikke er historisk, men har sin psykologiske forklaring. Vi vil nå analysere denne. For det første står det ikke noe sted i verken Mt. eller noen av de andre evangeliene at apostlene etter å ha hørt budskapet om den oppstandne, skulle ha fått visse kollektive psykiske opplevelser. Siden man ikke kan påvise noen pålitelige historiske kilder som skulle kunne bekrefte dette, så er AE igjen ute med sine fantasiprodukt. Det er som om en av AE's påstander blir sann for AE når han gjør det til en sannhet for seg, og det er jo lite smigrende for en historiker. For det annet: Hva var det egentlig noen av disiplene tvilte på ut fra Mt. 28,17? Det står "og da de fikk se ham falt de ned og tilba ham, men noen tvilte". Det noen av dem tvilte på, var om det (note 13) virkelig var Jesus som sto foran dem. Det forteller litt om deres skepsis og nøkternhet og at de var ved sans og samling siden de var i stand til å vurdere situasjonen, som igjen taler helt imot AE's sannsynlighetsberegninger. Man kan spørre om hvorfor forfatteren av evangeliet vil blottstille noen av apostlene på denne måten ved å fortelle at de tvilte da Jesus viste seg for dem. Hvorfor prøvde forfatteren ikke heller i stedet å harmonisere og glatte ut motforestillingene hos de som tvilte, slik at apostlene som samlet flokk skulle virke ennå mer troverdig? Forfatteren av Mt. vil ikke harmonisere eller glatte ut fordi sannheten om hvordan det egentlig forholdt seg, skal fram. Dette er heller med på å øke troverdigheten til evangelieforfatterne, og deres fremstilling av Jesu oppstandelse.

Også AE's psykologiske forklaringer på hvorfor Paulus i virkeligheten ikke møtte den oppstandne, vil vi sette spørsmålstegn ved. Ifølge AE har Paulus vært utsatt for et masivt psykologisk press før han fikk sin hallusinasjon, hvor han skimtet menneskesønnen. Videre påstår AE at det har tatt lenge tid før Paulus forbandt dette sitt syn med Jesus (s. 16c) Paulus nevner ikke noen sted at det forut for eller etter Damaskus-hendelsen skulle foregått en sammenhengende utvikling i hans indre som kan legitimere hans omvendelse fra jøde og fariseer til kristen og apostel. Nei, Paulus' omvendelse er plutselig og radikal. (note 14)

Viss vi skal holde oss til Acta står det derimot nevnt 19,19 og 26,20 at han allerede i Damaskus forkynte om den han før forfulgte.

ÅE hevder som flere ganger nevnt, at alle syn av den oppstandne enten er bevisst bedrag eller hallusinasjoner. (s.165) Han referer også til IKor.15,5-8 og anser ^{derved} indirekte at perikopen er paulinsk. (s.191)

I kap. 15,3-8 finner vi den eldste skrevne bevitnelse om øyenvitner til oppstandelsen. Paulus skrev brevet år 55-56 under et lengere opphold i Efesus på sin tredje misjonsreise.. (note 15) Der gjentar han for menigheten noe han hadde undervist dem om under et tidligere besøk. En eksegetisk behandling av perikopen vil vise at den er upaulinsk i sitt språk, sannsynligvis med semittisk grunnform. Meget mulig er Jerusalem-menigheten dets oppkomststed. Vi skal merke oss at denne tidlige overlevering ikke konsentrerer seg om den tomme grav men om den oppstandne : " For først og fremst overgav jeg dere det jeg selv har tatt imot, at Kristus døde for våre synder, etter skriftene, at han blev begravet, at han stod opp den tredje dag etter skriftene, og at han viste seg for Kefas og derefter for de tolv.

Derefter viste han seg for mer enn 500 brødre på en gang. Av dem lever de fleste, men noen er døde. Derefter viste han seg for Jakob, derefter for alle apostlene. Aller sist viste han seg for meg, jeg som bare er et ufullbåret foster."

Vi vil her under kapitlet om psykologiseringsforsøk spesielt tar for oss utsagnet om de "femhundre ".

Ingen seriøs psykolog vil hevde at 500 mennesker som var forsamlet, kunne få en hallusinasjon eller psykisk opplevelse på samme tidspunkt med de samme synsbilleder - nemlig at Jesus var tilstede i legemlig skikkelse. For å imøtegå eventuelle tvilere tilføyer Paulus i brevet : " av dem lever de fleste , men noen er døde." Underforstått - gå og spør dem!

Paulus med sin bakgrunn og sitt utsatte apostolat ville aldri risikere å utfordre slik dersom det i virkeligheten ikke var noen " femhundre " å henvende seg til.

III 2.3 Konklusjon vedrørende virkeligheten av Jesu oppstandelse.

Vi har nå i Kap. III 2 på bakgrunn av beskrivelsen av AE's syn på Jesu oppstandelse i Kap. III, forsøkt å ta noen eksempler på AE's bibelbruk og psykologiserende forklaringsmåte opp til vurdering. Som nevnt (s.) flyter disse to ting ofte sammen i AE's argumentasjon. Likevel har vi sett klare eksempler på at både AE's bibelbruk og hans psykologiserende forklaringsmåte i forbindelse med oppstandelsen hviler på et meget spinkelt og utilstrekkelig grunnlag, så spinkelt at vi i hvert tilfelle når det gjelder Jesu oppstandelse må protestere mot AE's konklusjon (s.217), hvor han nevner at: "Vi har vist at det på et konkret og nøkternt historisk kildegrunnlag lar seg gjøre å gi fullt naturlovmessige forklaringer såvel på de psykiske opplevelser som lå til grunn for Jesu mytologiske fullmaktskrav, som på de kirken benytter som grunnlag for sitt ledende dogme om Jesu oppstandelse." Vi kan verken bedømme AE's argumentasjon som nøktern eller akseptere at den skulle gi en "full naturlovmessig forklaring på Jesu oppstandelse". Tvert imot er AE's argumenter ofte meget fantasifulle siden de ^{til tider} ikke har historiske referanser og på noen steder opplagt er gale og at de heller avslører at AE på forhånd vet hvilket resultat han skal nå frem til. Derfor kan vi ikke akseptere AE's konklusjon, men vil hevde at Bibelens og kirkens vitnesbyrd om at "Herren er virkelig oppstått (Lk. 24,34) på ingen måte er motbevist.

IV

Konklusjon vedrørende: Virkelig oppstanden.

Vi har i denne spesialoppgave tatt for oss Andreas Edwiens bok: "Dogmet om Jesus" for å undersøke om de alvorlige innvendinger som der reises mot kristendommen kan holde mål for en nærmere analyse og vurdering. Av praktiske grunner har vi konsentrert oss om et enkelt sentralt punkt, nemlig AE's syn på Jesu oppstandelse. Men allerede under behandlingen av grunnleggende aspekter ved AE's dogmekritikk, nemlig i forbindelse med Kap. I 4 og I 5: "Kirkens sannhetsforståelse skal være historikerens" og "Psykologien som grunnlag for hva som er historisk sant" fant vi anledning til å reise tvil om både den virkelighets- og sannhetsforståelse som ligger til grunn for AE's arbeide som historiker og de konkrete resultater som AE når frem til. Spesielt når det gjelder den psykologiske forklaringsmåte måtte vi stille oss skeptiske overfor de subjektive og fantasifulle løsningsforsøk som den satte AE i stand til å markedsføre.

Med Kap. II ønsket vi å gi et kortfattet bakgrunnsmateriale for den "Jesu oppfattelse" som ligger til grunn for AE's syn på Jesu oppstandelse, som vi skildret i Kap. III, og som kort og greit går ut på at Jesus ikke er legemlig oppstanden. Jesus selv hadde ikke regnet med en legemlig oppstandelse før den endelige dom. Dessuten hevder AE at ingen av de vidner som kirken har ment å bygge sin lære om en legemlig oppstandelse på, har i virkeligheten sett den oppstandne Jesus. M.a.o. Jesus er ikke oppstått legemlig og kirken har således på et fundamentalt punkt bygget sin lære på en feiltagelse som, ifølge AE, får som konsekvens at hele kirkens dogmebygning faller. I Kap. III 2 tok vi AE's argumentasjon vedrørende Jesu oppstandelse opp til vurdering på to punkter, nemlig hans bibelbruk og hans psykologiske forklaringsmåte og konstaterte at den på en rekke punkter hviler på et spinkelt og utilstrekkelig, ja noen steder, på et åpenlyst feil grunnlag. Slik at vi må ta avstand fra AE's konklusjon at Jesus ikke er legemlig oppstanden, men tvert imot må hevde at AE på ingen måte har motbevist at Herren er "Virkelig oppstanden".

- s. 1. Note 1. Andreas Edwien "Dogmet om Jesus" 4 opplag
Pax Forlag Oslo 1978. Utkommet første gang 1965.
- s. 12 Note 2. om Menneskesønnen fra Henoksboken.
E.P.Sanders: Paul and Palestinian Judaism. 1977.
Side 347 m.h.t. chs. 37-71 i Henoksboken.
"The question is whether they are pre-Christian or post-Christian. The possibility of post Christian origin was pressed by Milik, against the prevailing consensus on the ground that no fragments from this section were found at Qumran. Although fragments of all the other sections were found."
- s.13 Note 3. ^{MT. 13.12} "For den som har, han skal få, og det i overflod.
Men den som ikke har, skal bli fratatt selv det han har."
- s.14 Note 4. Mark. 2.10. "Men for at dere skal vite at Menneskesønnen har makt på jorden til å tilgi synder"- og nå vender han seg til den lamme.
- s.16 Note 5. George Ladd: "I believe in the Resurrection of Jesus" 1975. Side 57: "However in the past of Enock we find a feature which is quite uncommon in Judaism. It seems to be a resurrection not of body but of the spirit."
- s.16 Note 6. Sverre Aalen Universitetsforlaget 1971 s. 286 "... en jøde kunne aldri si at en ånd var oppstanden fra de døde".
- s.16 Note 7. Helge Høystrup: Kristusbekendelsen i Oldkirken. C.A. Reitzels Boghandel A/S, København 1979. s 21-22
"Blandt disse jødekristne finder vi de såkaldte Ebionitter, der havde et eget evangelieskript, hvorefter mennesket Jesus i dåben fik del i Guds ånd, vel nærmest som en særlig åndelig udrustning."
- s.21 Note 8. Luk. 24. 39-43. "Se på mine hender og mine føtter, det er meg. Ta på meg og se! En ånd har da ikke kjøtt og bein som dere ser at jeg har". Dermed viste han dem sine hender og føtter. Men enda kunne de ikke tro for bare glede og undring. Da spurte han: "Har dere noe å spise?". De gav han et stykke stekt fisk og han tok det og spiste mens de så på".

s.21 Note. 9. Jesus helbredet på sabbaten. Mat. 12.9. Tillet brudd på renselsesforskriftene. Mat. 7.5. Jesus og barna Mark. 10.13 snakket med en samaritansk kvinne Joh. 4.7.

s.23 Note.10 . Gerhardsson: En bok om Nya Testamente 1973, Kyrkan i apostolisk tid Edvin Larsson s.316-3
"Paulus resa till Damaskus på översteprestens uppdrag är därför fullt tänkbar, även denur flera synpunkter är problematisk. Enligt Apostlagärningarna (9.3-19:22.4-16 og26.9-18)är det under denna resa somhans omvendelse sker. Berättelserna harom varierar något. Men de säger alla , at den uppståndne Kristus visade sig för honom."

s.24 Note II
Rom.I,5og9 IKor.I,17 Gal.I,1 og II-12 og 16
Ef.3,26 Kol.I,25-29 I.tim I,12-16
2Tim.I,11 Tit. I,1-3.

s.25 Note 12. Mat. 16.16. Da svarte Simon Peter: "Du er Messias, den levende Guds Sønn."!
Se Ladd, A thelogy of the New Testament.
U.S.A. 1977, s. 141.

s.27 Note 13. Sverre Aalen. Mat. evangeliet . Universitetsforlaget 1973 s. 287. "Noen tvilte d.v.s. om han virkelig var oppstanden."

s.27 Note 14. Gerhardsson: En bok om Nya Testamente 1973 Tredje del av Edvin Larsson s. 317.

"Paulus anvendelse var pløtslig ock radikal. Det er naturligt at den lockat til psykologiske forklaringsforsøk. Materiale er dock av den art att det icke ger mågra säkra hållpunkter for en psykologisk bedømming av vad som skett ...
Han lämner icke några opplysninger om sitt inre liv vilka kan utgøra grunden for en psykologisk forklaring.

s.28 Note 15. Gerhardsson: En bok om Nya Testamente 1973, Første del av Lars Hartman s. 62.

1. og 2. Korintrebrev.

"Tid og art for avfatting."

Brevet er skrevet i Makedonien (2. kor 2. 12; Apg. 20, 1 f) møjliglen blott ett halvår etter 1. Kor. d.v.s. på høsten 55 eller 56.